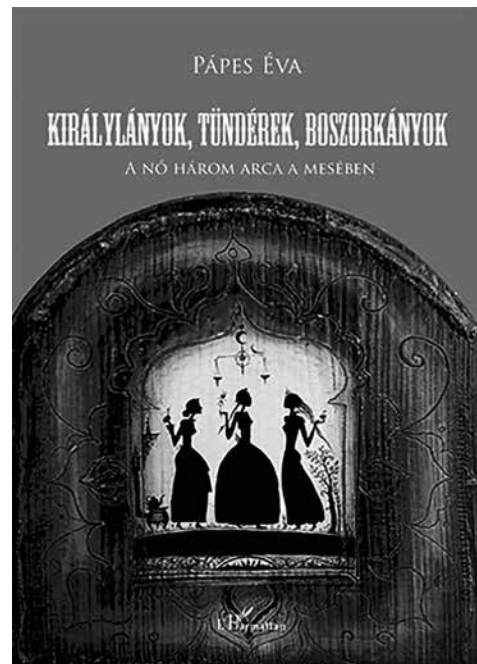

Molnár Krisztina Rita

Árnyak – akikkel dolgunk van

(Pápes Éva *Királylányok, tündérek, boszorkányok – A nő három arca a mesében* című kötetéről)

„A sors mindenkinek – legalább egyszer – ad egy lehetőséget a valóságos életre, az elrontott, rosszul értelmezett, álságos létezés kiegyenlítésére, megjavítására. Ennek azonban mindig nagy ára van: pokolra kell menni érte, meg kell járni a sötétséget, és ott találkozni kell valakivel, aki megtaníthat mindarra, amit nem tudunk, amit elrontottunk, amivel dolgunk van.”

„Amivel dolgunk van...” Hát, ezzel a könyvvel biztos van. Ritka, hogy egy könyv olvasása közben az ember kényszert érez, hogy felhívja ezt vagy azt az ismerősét telefonon, és megpróbálja meggyőzni, szerezze be a művet, különben, higgye el, félelme marad. Az, hogy nekem dolgom lett vele, váratlanul és zsúfolt időszakban ért – persze melyik időszak nem az, ha recenzióírássra kéri fel az embert? –, rakosgattam is a könyvet vagy másfél hónapig asztalról polcra, polcra asztalra, másoltam a teendő feladatlistámról feladatlistámra. Pedig érdekelt, a gyönyörű borító – Ujváry Jenő terve alapján készült Bajkó Attila grafikájának felhasználásával – azonnal felkeltette figyelmem. A kék háttérben derengő faragott boltív belső fényében (Palota? Házablak? Kulcslyuk? Bábszínpad? Tükörkeret?) három nő sziluettje. Három karcsú árnyalak hívogatja titokzatosságával az olvasót a belső fénybe. Látszólag nem vesznek tudomást a szemlélőről, testük és arcuk oldalra fordult, kezükben: kulcs, virág, alma. Köröttük apró, erős jelentésmezejű tárgyak és élőlények: tűzhely, kanna, mérleg, hold, fa, madár.

A cím is csiklandozott, nem hiszem, hogy véletlen lenne, hogy épp most került hozzám ez a könyv. A lélek utazása, a bolyongás, a látszólag érthetetlen és fájdalmas út közben mindannyian kapunk segítséget. Például egy könyvet. Hogy íránk róla recenziót.

Pápes Éva mesefejtő, a paloznaki meseterápiás központ munkatársa sem tartózkodik személyes megjegyzésektől kötetében. Természetesen a jó ízlés határain belül. Az önreflexió kapcsolatát teremt az olvasóval, közelebb kerülünk egymáshoz, megteremtődik a bizalom légköre, ami a mesemondás és mesehallgatás elengedhetetlen feltétele. Az a néhány mondat a mese megismerésének körülményeit ismerteti, a szerző számára fontos részleteket mutatja fel csupán. Jelentőségük, hogy az egyes meséket és analízisüket még hitelesebbé tegyék, hogy az olvasó érzékelje, nem kémcső, nem laboratórium steril körülményei között születtek a könyv

tanulmányai, az alapos ismeretek mellett személyes élettapasztalat adja súlyukat. Így nem a tudás távolságtartó átnyújtásával, hanem az ajándékozás gesztusával találkozik, aki belemélyed a tanulmánykötetbe.

Tudjuk, a mese a szépirodalom egyik mostohagyereke. De ahogy Hamupipókének vagy Hófehérkének igazságot szolgáltat a történetükben felismert (saját) út és a szerelem, szép lassan visszakerül – az őt megillető – helyére ez az elhanyagolt, szürke rongyokba bugyolált műfaj is. Bizakodni persze nehéz abban, hogy a valódi mese mostohatestvérei, a színes, flitteres, rózsaszín sztaniolpompában harsogó álmesék eltűnnek a könyvespolcokról, de mégis reménykeltő, ahogy az utóbbi években újra fókuszba kerültek az évezredek tudást esszenciálisan magukba foglaló történetek. Könyvek, meseterápiás központok, mese-klubok nyílnak országszerte, és úgy tűnik, egyre többen fordulnak az életető, gyógyító, segítő meséhez újra. A tendencia nem csupán a szellemi, hanem a testi táplálkozással kapcsolatban is megfigyelhető korunkban. Egyre többen válsztanak a mesterséges, vegyszerekkel kezelt, ezért gyanús élelem helyett valódi, természetadta táplálékokat, melyek valóban építik, és nem mérgezik testünket. Hogy is ne kellene vigyáznunk arra, mit fogad be a test, a szellem és lélek! Az igaz mesék – melyek valaha nem gyerekeknek vagy felnőtteknek, egyszerűen az embereknek, kicsiknek és nagyoknak szóltak – nem csupán tápláló, hanem gyógyító hatására, arra, hogy nem csak a gyerekek, de a felnőttek számára is létszükségletet jelentenek, Magyarországon talán Boldizsár Ildikó, majd Bajzáth Mária hívta fel legintenzívebben a nyilvánosság figyelmét. Szakmai körökben, szűkebb rétegekben korábban is lehetett találkozni a mesék lélekre ható erejét bemutató munkákkal. A legismertebb ezek közül Bruno Bettelheim alapkönyve, *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek*. A mese csodája abban áll, hogy súlyos, a világ, és az abban működő külső és belső erők működését sűrítő tömör szimbólumokat vonultat fel, azonban anélkül, hogy azokat kibontaná, megfejtené, „szánkba rágná” jelentésüket. A gyermeklélekben mégis olyan kérdéseket, feszültségeket, szorongásokat old meg, amely semmilyen más módon nem lehetséges. A szimbólumok megfejtésére a gyerekeknek általában semmi szükségük, sokkal mélyebben, igazabban értik – és nem a ráció eszközével – azokat, mint maguk a felnőttek, akik a mesét mondják. A gyerekeknek erre az adottságára, hogy még ismerik a „REND”-et, Pápes Éva is rámutat könyvében. Ahogy arra is, hogy a felnőttek bizony elfelejtik ezt a tudást, a magyarázat nélküli értés képességét.

Antoine de Saint-Exupéry *Kis hercege* jegyzi meg a feledhetetlen mondatot: „Hát bizony, a fölntöttek retentően furcsák...”

A szerző ezeknek a furcsa, a világ rendjéből kiesett, a fonalat elveszített, sötét erdőben bolyongó felnőtteknek szánja munkáját. Hogy segítsen.

A gondosan szerkesztett könyv a mese elméleti és gyakorlati kérdéseit járja körül először. Megtudhatjuk, miféle térkép, miféle mitikus kapu a mese – aki átlép rajta, a REND világába juthat – és sorjában azt is, hogy milyen erők támogatnak, és milyen ellenerők (sárkány, vasorrú bába, óriások) akadályoznak bennünket, abban, hogy eljussunk a teljességig. A zsidó-keresztény hagyományból kiinduló európai kultúrában felnőve nem is gondolnánk, hogy a rémisztő, a gonosz, a hatalmas és legyőzhetetlennek tűnő ellenerők valójában nem ellenségeink, sőt, csak addig gátolnak bennünket, míg a fejlődésünk nem tart ott, hogy szembenézzünk velük, és integráljuk erejüket személyiségünkbe. Pedig a Biblia könyveit alaposan tanulmányozva megfigyelhetjük, hogy a rossz üdvözítő munkában való részvétele, felhasználása nem is olyan ritka. Gondoljunk csak Júdás szerepére az üdvtörténetben, vagy arra, hogy Lucifer is angyalként kezdte a teremtésben... Erre Pápes Éva nem hívja fel az olvasó figyelmét, de úgy vélem, fontos tisztáznunk, hogy nem csupán az ősi (különösen

az indiai és buddhista) hagyományban létezik az ártó és segítő erők előjel-nélkülisége. A teljességhez a keresztény és a keleti hagyomány szerint is csak az juthat el, aki szembenéz a kísértésekkel. Weöres szerint is ez az út vezet *A teljesség felé*:

Weöres Sándor: *Az élet idomítása*

Az életet úgy tekintsd, mint az óriáskígyót. Ha távol tartod magadtól, gyönyörködhetsz táncos hajladozásában és bőrének ütemes mintázatában, s gondozhatod és etetheted. Ha magadra bocsátod, rádtekeredik és nem gyönyörködsz benne többé, s nem te táplálsz, hanem a húsod és véred.

Az életet ne úgy tartsd távol magadtól, hogy elbújsz előle, mert észrevétlenül utánad kúszik, vagy váratlanul összeroppantja rejtkehelyedet. Nem lehet megszökni tőle, még a halálba sem.

Az életet úgy tartsd távol magadtól, hogy uralkodni tudj fölötte: ahogy a kígyó fölött, síp-zenéjével, a kígyóbűvölő uralkodik.

Milyen zene, melytől az élet kígyója megszelidül és engedelmeskedik?

Amely a véges igényeket levetkőző, meztelen, határtalan lélekből árad.

Sem a tétlen remeteségben, sem a tevékenységben nem győzheted le az életet; csupán önmagadban, ha gyarló tulajdonságaidat úgy rendezed, hogy a tökéletes mértékhez igazodjanak.

Ha ezt eléred: tétlenséged is tevékeny, mint a napsugár; tevékenységed is tétlen, mint az időjárás váltakozása.

Az elméleti bevezető után a női – és vele párhuzamosan, azt megkerülhetetlenül a férfi- – lélek fejlődését segítő, bemutató mesék és meseelemzések várják szép csokorba rendezve az olvasót. A női lélek három aspektusa adja a könyv három alappillérét. „A hármas kötél nem hamar szakad el.” – olvashatjuk a *Prédikátor könyvében*. Valóban stabil szerkezet a hármasság: gondoljunk csak az ókori triumvirátusokra vagy a Szentháromságra!¹ Női teljességünk sem nélkülözhet egyetlen alappillért sem. Akárhogy szeretnénk, nem lehetünk csak királylányok, csak tündérek vagy csak boszorkányok...! Az író mély ismeretekkel rendelkezik minderről, miközben finoman arról is értesíti az olvasót, maga hogyan tett szert minderre, hogy nem született ő sem minden titok tudójának. Megnyugtató szerzői attitűd ez a beavatásra váró számára. Természetesen alapfeltétel az út végigjárásához a nyitottság, a bátorság, az empátia és az érzékenység. Pápes Éva tarisznyájában ott lapul mindez az útravaló, és ráadásnak nem csupán a mesekincs, hanem a szakirodalom alapos és remekül alkalmazott ismerete. (Minderről lábjegyzetek segítik tájékozódni az olvasót, és ha van valami, amit hiányoltam a könyvben, az a kötet végén az irodalomjegyzék. De hát szerkesztő is van a világon, ne a szerzőtől kérjük ezt számon...)

Az élet mint mese című fejezetben elsőként a KIRÁLYLÁNYOK-kal ismerkedhetünk meg közelebbről, két mese, a *Rigócsőr király* és a *Napleánya királykisasszony* segítségével. Az elsőként elemzett mese – nem véletlenül került az első helyre – meghatározó a szerző számára. Így vall erről: „Gyerekkoromból az maradt meg belőle, hogy mennyi szenvedés vár egy nőre. Artemisz szolt belőlem, aki igazságot akar a világban... Azóta rájöttem már, hogy nehéz igazságot tenni konkrét esetekben, mert kiderülhet, hogy éppen az, ami csapásnak látszik, vezethet el az újjászületéshez.”. A rátarti királylány bűnhődése első olvasásra igazságtalannak, gőgösségének ára aránytalanul tűnhet a mindannyiunkban élő Artemisz számára, de mire Pápes Éva végigkalauzol bennünket a mese összetett szimbólumrendszerén, megváltoznak a mindennapi életben berögződött előfeltevéseink. Az értelmezés végére érve nem csupán belátó értelmünkkel, hanem szívünkkel értjük („Jól csak a szívével lát az ember!”), mennyire fontos, hogy a mindenkori királylány (királyfi) rendelkezik-e apával és/vagy (mintaátadó) anyával, s hogy mindez mekkora hatást gyakorol párválasztására. Hiszen ha „a legfőbb jóról való tudásra nem megfelelő a környezet”, akkor alkalmatlanok vagyunk rá, hogy párt találjunk, sőt, döntésképtelenné válunk, minek következtében nem tudunk jól választani. Egyszerűen képtelenek leszünk rá. Mondhatjuk persze, hogy a mesék által felvetett örök, és ma is mindennapos életproblémák – az elkényelmesedés, a túlzott biztonság, a gyermektelenség, a szülői keménység, a félelem és mindezek következményei – a vulgár-pszichológia által már alaposan lerágott csontok. Igen ám, csak hogy míg a magazinok pontokba szedett, instant gyorsválaszai nem tudnak eljutni a lélek mélyéig, nem hogy a személyiség valódi alakításáig, hiszen mire elolvassuk őket, már el is felejtjük, addig a mese, aztán a mese alapos átgondolása, lelkünkben ringatása valódi transzformációra képes. Akkor megtörténhet a csoda, hogy megértjük, hogy az életben sincs másképp, mint a mesékben: „csak akkor jöhet létre házasság, ha a feltételek megvannak hozzá. A feltételek pedig belül kell hogy meglegyenek, amikor a nővé érés megtörtént, a nő befogadóképessé vált, alkalmassá az egyesülésre.”. Ha elsőre túl triviálisnak tűnik is az állítás, másodjára, harmadjára alaposan átgondolva az egyes szavak felszín alatti jelentését, megértjük, a feltételeknek megfelelni, testben és lélekben alkalmassá válni az „egyesülésre” egyáltalán nem olyan egyszerű feladat. Ki kell állni a próbákat, elviselni – és megérteni! – a koldussal való házasságot, az életet a nyomorúságos viskóban, a szolgálólétet, a csuprok eltörését a vásárban. A próbák addig tartanak, míg a hiány be nem töltődik: amíg az ürességből és gazdagságból érkező leány nem interiorizálja a királylányság lényegét, vagyis a legfőbb jóról való tudást. A szerző alaposágát dicséri, hogy a Grimm-mese magyar népmeseváltozatának ismertetésére is kitér, fontos árnyalatokbeli eltéréseire is figyelmeztet.

A *Napleánya Királykisasszony* (Benedek Elek gyűjtéséből) elemzésekor Pápes Éva bravúrosan alkalmazza a Hamvas Béla *Tabula smaragdina* című munkájában összefoglalt ismereteket az alkímisták által reintegrációnak nevezett lelki folyamatról. De mi is az a reintegráció? „... a mese folyamata olyan beavatási történet, amelynek során a nem mindennapi képességekkel, tudással bíró emberi lény – a Nap-lény/-leány – elindul önmaga fel-/megszabadítására, hogy létrehozhassa önmagából a legnagyobb rendű létezését, a „nagy művet”, ahogy az alkímisták nevezték.”

A hét alkímiai művelet (és ezen a ponton emlékezzünk meg róla, hogy a hetes szám nem csupán a meseszámok kitüntetettje, hanem a keresztény számmisztikában is az isteni teljesség jelzőszáma) körbejárása pszichológiai igényességgel és hitelességgel járja be a lélek fejlődési szakaszait. A Finomítás (Sublimatio), az Oldás (Solutio), az Elkülönítés (Separatio), az Előkészítés (Preparatio), a Kiegetés (Calcinatio), a Visz-

szavezetés (Reducatio) és végül a Megszilárdítás (Coagulatio) a teljességig vezető út megspórolhatatlan állomásai. Ezt az utat kénytelen bejárni minden (mese)hős és (mese)hősnő, ha azzá akar válni, amire és akinek megszületett. Az elemzés során felsejlenek az olyan alapszimbólumok összetett jelentéstartalmai, mint hogy miért is aranyhajú és gyémántszemű (felsőbb értékekhez kapcsolódó, tisztánlátó) a királykisasszony, miért kell felszaladnia a kőszál magasára (hogy külső és belső! perspektívát váltson), miért kell férfiruhába bújni (interiorizálva a benne élő férfierőt), miért kell végignéznie a vadkan elaltatását és megölését (a látszatértékektől való megszabadulást, és a kontroll nélküli testi vágyak megszelídítését), hogy aztán az úton egymás felé tartó férfi és nő egyesülése valóban létrejöhessen és a mesében rejlő potenciális igazság a valóságban is életre kelhessen. Életünkben az útonlét ugyanis nem egyszeri és megismételhetetlen, ha elakadunk, „a mese által rajzolt térképen meg lehet találni azt a pontot, ahol eltévedtünk, oda vissza lehet menni, hogy új lendülettel addig nézelődjünk, amíg képessé válunk a magunk erejéből visszaadni az aranyhaj fényét, a gyémánt szemek csillogását, a lélek és a test keménységének azt a szilárdságát, ami a vaddisznó uralásához kellett, s mindazt a merészséget és cselekvőerőt, amit valahol a palota és az erdő között elveszítettünk.”

A teljességre áhító léleknek a szépségen és a tudáson túli minőséget is hordozó alakváltozatai a TŰNDÉREK. A tündérek azonban a királylányokkal szemben – bár ők is aranyhajúak, világszépek, tudáshordozók – veszélyzónába lépéssel érhetők csak el. Nem véletlen, hogy olyan gyakran öltik forgószelel alakját. Máskor madárrá változnak és elrepülnek – vagyis olyan képességekkel rendelkeznek, melyekkel a földi halandók, a királylányok bizony nem. A tündér vágyteljesítő, de „ennek nemegyszer olyan nagy ára van, aminek a vágyakozó egyáltalán nem örül...” A tündér ugyanis otthonos a másik, nem evilági szférában, mondhatni: földöntúli erőt birtokol, és ez az egyszerű, evilági legények számára több mint ijesztő lehet. A vonzás és a félelem persze, tudjuk, egy töről fakad, a legjobban épp a vonzás ereje az, ami megijeszt bennünket vágyunk tárgyával (személyével) kapcsolatban. A tündér vonzereje egy töről fakad az őseredetet képviselő nőalak, az oldást és kötést végző „Nagy Anya”² varázslatos személyével, akinek öle életet ad, és pusztít, szül, és vágyat ébreszt, hogy elnyelje, hogy megsemmisítse, azt, aki olyan merész, hogy titkába hatol. Világnézettől függetlenül megtaláljuk ezt a nőalakot minden mitológiában, nem véletlen, hogy a lélektan archetípusokkal legmélyebben foglalkozó szerzője, Carl Gustav Jung is rátalált a kétarcú, az életet adó és megőző anya archetípusában. A „Nagy Anya”, a tündér vonzó és termékeny öle az edény, az urna, a titkok kapuja egyben, melybe belépni a pusztulást is jelenti. És valóban: el kell pusztulnia lelkünk azon állapotának, amelyik még féli a halált, és nem tudja, hogy a halál minden alkalommal az új élet kezdete. Kultúránk híres-hírhedt nőalakjainak hatalma is ebből a tudásból fakad. (Sorolhatnánk Goethe Margitjától Bulgakov Margaritáján át a szenteken keresztül Weöres Psychéjéig... Annak ellenére, hogy a boszorkányokról csak a következő fejezet beszél, úgy vélem, a felidézett nőalakok tudása, szépsége sokkal inkább a tündérekkel teszi rokonná őket.) A kereszténység pedig Szűz Mária alakjában eszményítette, emelte föld fölé a fél lábbal a holdsarlót taposó, a halál felett lebegő nőalakot.

Pápes Éva három tündérmesét mutat be gondosan, érzékenyen. Elsőként a Benedek Elek gyűjtéséből ismert *Szép Miklós* történetét elemzi – mely egyben az addig csupán világszép legény valódi hőssé, Tündér Ilona méltó társává válásának története is egyúttal! –, majd *Tündérszép Ilona és Árgyélus* élet- és meseszálait boncolgatja, végül a talán kevésbé ismert, annál izgalmasabb archetípust ismerhetjük meg *A halkisasszony* című, Ortutay Gyula által gyűjtött erdélyi mese segítségével.

A tündérmesék elemzéseiben két különleges – egyúttal mindennapjainkban talán túlságosan is elhanyagolt – motívum ragadta meg a figyelmem.

Az egyik Szép Miklós fogadtatása Tündér Ilona palotájában: Minekutána a tündér maga ír levelet a szépségéről (külsőségeiről, látható, vagyis nem belső értékeiről) híres legénynek, annak érkezésekor azonnal az istállóba küldi őt – ganézni. Hát illik így megalázni a meghívott vendéget? A leendő társat? – gondolhatnánk. Mindenképp megdöbbenő. Igen ám, de tudjuk: a mese soha nem a hétköznapiok nyelvét beszéli. Metaforikus, szimbolikus képei segítségével a mélybe hatol. Ganézni is – a lélek mélyén kell. Méltóvá kell válni már a próbák kiállítására is. És még csak akkor lehet útnak indulni. Megszerezni, aztán visszaszerezni az elveszített társat...

A másik motívum a minden vágyat teljesítő boldogtalan halkisszony-tündér történetén világlik végig. Különös mese – semmi boldog vég, semmi befejezés – arról, mi is történik velünk, ha megtanuljuk mindenki kívánságát teljesíteni, csak éppen arról feledkezünk el, mire is vágyunk, mit is szeretnénk mi magunk. Vagyis, ha megfelelünk arról az igazságról, hogy felebarátunkat csak akkor tudjuk szeretni, ha magunkat szeretjük...

A mese egyébként további értelmezési lehetőséget nyerne az összetett halszimbólum további jelentésrétegeinek vizsgálatával, átgondolva a hal mint korai időktől fontos keresztény jelkép utalását az áldozatra és az önfeláldozásra, amire maga Jézus példája szólítja fel követőit. A két tanítás ellentmondásossága (a szeretetről és az áldozatról) pedig úgy tűnik, nem a mese dimenziójában oldódik fel, hiszen az emberi lélek síkján valószínűleg feloldhatatlan.

A női lélek harmadik pillére az, amivel talán a legnehezebben tudunk azonosulni, amitől leginkább félünk. Pedig a BOSZORKÁNYOK – javasasszonyok, vasorrú bábák, öreganyók – tudása, ismeretei, nélkülözhetetlen női ereje nélkül számtalan megoldhatatlan helyzet megoldatlan maradna, nélküle vég nélkül bolyonghatnánk a sűrű, sötét erdőben, míg végképp el nem tévednénk a lélek útvesztőiben. A boszorkány ugyanis nem gonosz, csupán tudással bír és ez az, ami félelmetessé teszi. Hogy ki ő? „... olyan titkok tudója, amikkel élni, de egyben ölni is lehet... ő az, akitől meg lehet kapni a táltost, a csodálatos sípot, a soha ki nem alvó tüzet..., aki bármikor kövé is változtathat, megnémíthat, de akár meg is ehet..., néhol árt, néhol segít, hol eligazít, hol meg elveszejt. Ennél ellentmondásosabb figurája nincs is a mesék világának...”

A gyönyörű orosz népmese főhőse a félárva *Világszép Vasziliszka*. (Külön erénye Pápes Éva kötetének, hogy gazdagon merít a mesekincsből, nem csupán a magyar népmesékre hagyatkozik.) Világszép Vasziliszka sorsa több szempontból emlékeztet a felénk jóval ismertebb Hamupipőke történetére. Mindkettő korán árvaságra jutnak, apjuk mostohát és mostohatestvéreket hoz a házhoz, az édeslány pedig szolgasorba, kiszolgáltatott helyzetbe kerül. Ebből a pozícióból kikerülni gyakorlatilag lehetetlen vállalkozás. De ahogy Hamupipőke – csodálatos túlvilági segítséggel, az édesanyja sírja felett nőtt mogyorófavessző segítségével – kikerül a reménytelen megalázottságból, úgy Világszép Vasziliszka számára is van kiút. Ehhez haldokló édesanyja áldó szavain kívül egy bábút is kap, aki lélektani szempontból nem más, mint a benne élő, édesanyja szeretetét őrző kisgyermek. Ennek az el nem múlt szeretetnek az erejével él túl, ezt kell táplálnia, cserébe ez tartja életben, ő végzi el helyette a munkát, míg el nem jön a pillanat, hogy Vasziliszka minden bátorságát összeszedve valódi küldetését betöltse: mostohái utasítására elmenjen tüzért a sötét erdő mélyén élő Baba Jagához, a rettegett

boszorkányhoz. A kislány keresztet vet és elindul. A sötét erdő mélyére, mert a sötét erdőt egyetlen halandó sem úszhatja meg, annak ellenére, hogy „a sötétség félelmetes”. Legyőznünk félelmeinket elengedhetetlen, hiszen a sötétség másfelől „természetes állapot is... mindaz az erő, ami a sötétséghez kapcsolódik, lehet nyugvó, alvó állapotban is, de ha felébred, annak oka és rendeltetése van...”

Baba Jaga edzettebb legényeket is próbára tenne, nem egy kislányt... Házát világító szemű koponyák őrzik, kapuja lábszárcsontokból, kilincse elszáradt emberi kezekből. Micsoda próba! De a halálra vált Vasziliszának – a magára hagyott léleknek – nincs veszíteni valója. Bemegy Baba Jaga házába. Tisztelettel beszél vele, „Anyóka”-nak nevezi, és – szeretett babája: áldása segítségével – teljesíti a rábízott feladatokat. Megszolgálja a tüzet, hazaviszi, és ez a tűz lesz az, ami kiszabadulva és önálló életre kelve elpusztítja kízóit, és megszabadítja Vasziliszát a gonosztól. Aki önálló, független lényé válna megfordítja és megteremti saját sorsát, míg végül a cár maga kéri meg a kezét.

A sötétségben – tudatalattinkban – élő erőket, melyek mitológiai szempontból Lilith-hez köthetők, és így az európai kultúra elmúlt kétezer évében nem kaptak tiszteletet, hiszen a keresztény hagyomány a gonosszal azonosította őket, és a tudást, mely ebből a mélységből ered, negatív, ártó erőként azonosították. Számatalan ártatlan nő esett áldozatul a boszorkánypereknek, jobb esetben a közösség perifériáján, páriálétbe szorulva tengette életét. Pedig tudásuk – legyen szó gyógynövényismeretről vagy a transzcendenssel való nem hivatalos és semmiképp nem formális viszonyról – hasznára vált és ma is hasznára válik azoknak, akik elég bátrak átlépni kapujukat. Tudásukkal élhetünk, de soha nem élhetünk velük vissza. A felidézett mese arra is int azonban bennünket, hogy ezek a kapuk csak kivételes esetben léphetők át, az emberi élet során általában egyetlen egyszer, és arra is, hogy feltett kérdéseinknek van határa, nem tudhatunk, mert nem kell megtudnunk mindent ahhoz, hogy aztán mindent megtegyünk, ami tőlünk telik sorsunk megfordításához.

A varázsmesék veszélyes vizei a transzcendenssel való találkozást készítik elő az útra kelő lélek számára. Rendkívüli erejük, jelentőségük, azt gondolom, éppen abban áll, hogy el merünk-e rugaszkodni a biztos(nak hitt) talajról, és elhisszük-e, hogy a velünk és bennünk élő halhatatlan lélek megtart bennünket. Nem kísértés ez, hanem a hit próbája. A szerző jól tudja ezt, és bátran vezet bennünket az Üveghegyen és az Óperenciás tengeren is túlra. Jó vezetővel könnyebb útra kelni a *furcsa fölötteteknek*, és még azoknak is, akik úgy vélik, nincs semmi a láthatókon túl, és ha mégis odamerészkedünk, józan eszünket veszíthetjük, vagy azoknak, akik vallási megfontolásból tartózkodnak a mesék, a lélek varázslatos mélyeire vezető tájaktól – szeretettel ajánlom Pápes Éva könyvét. Biztonságos vezető.

¹ Erről bővebben: Szvetelszky Zsuzsanna *Mindenki harmadik* (Alibi, 2005) című kötetében

² A kifejezés Erich Neumann (1905–1960), Carl Gustav Jung egyik legkiválóbb tanítványának és szellemi követőjének terminusa.

(*L'Harmattan, 2013*)